

PRELIMINARY EXAMINATION FOR PART I OF THE
CLASSICAL TRIPOS

Monday 10 June 2002 9 to 12

Paper 3

LATIN TRANSLATION

Answer all questions.

Sections A and B carry equal weight.

It is important to write good English.

Answers from each Section must be written in a separate booklet.

Write your number (not your name) on the cover of each Section booklet.

**You may not start to read the questions
printed on the subsequent pages of this
question paper until instructed that you
may do so by the Invigilator**

SECTION A

Translate into English:

A1 'ego me, patres conscripti, mortalem esse et hominum officia fungi satisque habere, si locum principem impleam, et uos testor et meminisse posteros uolo; qui satis superque memoriae meae tribuent, ut maioribus meis dignum, rerum uestrarum proudum, constantem in periculis, offensionum pro utilitate publica non pavidum credant. haec mihi in animis uestris templa, hae pulcherrimae effigies et mansurae: nam quae saxo struuntur, si iudicium posterorum in odium uertit, pro sepulchris spernuntur. proinde socios ciues et deos et deas ipsas precor, hos ut mihi ad finem usque uitae quietam et intellegentem humani diuinique iuris mentem duint, illos ut, quandoque concessero, cum laude et bonis recordationibus facta atque famam nominis mei prosequantur.'

perstititque posthac secretis etiam sermonibus aspernari talem sui cultum. quod alii modestiam, multi quia diffideret, quidam ut degeneris animi interpretabantur.

TACITUS *Annales* IV 38

A2

quapropter bene cum superis de rebus habenda
nobis est ratio, solis lunaeque meatus
qua fiant ratione, et qua ui quaeque gerantur
in terris, tum cum primis ratione sagaci
unde anima atque animi constet natura uidendum,
et quae res nobis uigilantibus obuia mentes
terrificet morbo adfectis somnoque sepultis,
cernere uti uideamur eos audireque coram,
morte obita quorum tellus amplectitur ossa.
nec me animi fallit Graiorum obscura reperta
difficile inlustrare Latinis uersibus esse,
multa nouis uerbis praesertim cum sit agendum
propter egestatem linguae et rerum nouitatem;
sed tua me uirtus tamen et sperata uoluptas
suauis amicitiae quemuis efferre laborem
suadet, et inducit noctes uigilare serenas
quaerentem dictis quibus et quo carmine demum
clara tuae possim praepandere lumina menti,
res quibus occultas penitus conuisere possis.

LUCRETIVS *De Rerum Natura* I 127-145

A3

'immo ego uos, cui sola salus genitore reducto,'
 excipit Ascanius 'per magnos, Nise, penatis
 Assaracique Larem et canae penetralia Vestae
 obtestor, quaecumque mihi fortuna fidesque est,
 in uestris pono gremiis. reuocate parentem,
 reddite conspectum; nihil illo triste recepto.
 bina dabo argento perfecta atque aspera signis
 pocula, deuicta genitor quae cepit Arisba,
 et tripodas geminos, auri duo magna talenta,
 cratera antiquum quem dat Sidonia Dido.
 si uero capere Italiam sceptrisque potiri
 contigerit uictori et praedae dicere sortem,
 uidisti, quo Turnus equo, quibus ibat in armis
 aureus; ipsum illum, clipeum cristasque rubentis
 excipiam sorti, iam nunc tua praemia, Nise.
 praeterea bis sex genitor lectissima matrum
 corpora captiuosque dabit suaque omnibus arma,
 insuper his campi quod rex habet ipse Latinus.'

VIRGIL *Aeneid* IX 257-274

SECTION B

*Translate into English:*B1 *Cicero warns about the dangers of Antony's power*

nemo est tam stultus, qui non intellegat, si indormierimus¹ huic tempori, non modo crudelem superbamque dominationem nobis, sed ignominiosam etiam et flagitiosam ferendam esse. nostis insolentiam Antoni, nostis amicos, nostis totam domum. libidinosi, petulantibus, impuris, impudicis, aleatoribus, ebriis seruire, ea summa miseria est summo dedecore coniuncta. quod si iam—quod di omen auertant!—fatum extremum rei publicae uenit, quod gladiatores nobiles faciunt, ut honeste decumbant², faciamus nos, principes orbis terrarum gentiumque omnium, ut cum dignitate potius cadamus quam cum ignominia seruiamus. nihil est detestabilius dedecore, nihil foedius seruitute. ad decus et ad libertatem nati sumus: aut haec teneamus aut cum dignitate moriamur. nimium diu teximus quid sentiremus; nunc iam apertum est; omnes patefaciunt in utramque partem quid sentiant, quid uelint. sunt impii ciues—pro caritate rei publicae nimium multi, sed contra multitudinem bene sentientium admodum pauci—quorum opprimendorum di immortales incredibilem rei publicae potestatem et fortunam dederunt.

CICERO *Philippica* III 14¹indormio: I sleep on regardless²decumbo: I fall in a fight, die

[TURN OVER

B2 *Ovid encourages his step-daughter, Perilla, to continue writing poetry*

uade salutatum, subito perarata¹, Perillam,
 littera, sermonis fida ministra mei.
 aut illam inuenies dulci cum matre sedentem,
 aut inter libros Pieridasque suas.
 quicquid aget, cum te scierit uenisse, relinquet,
 nec mora, quid uenias quidue, requiret, agam.
 uiuere me dices, sed sic, ut uiuere nolim,
 nec mala tam longa nostra leuata mora:
 et tamen ad Musas, quamuis nocuere, reuerti,
 aptaque in alternos cogere uerba pedes.
 'tu quoque' dic 'studiis communibus ecquid inhaeres,
 doctaque non patrio carmina more canis?
 nam tibi cum fatis mores natura pudicos
 et raras dotes ingeniumque dedit.
 hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas,
 ne male fecundae uena periret aquae;
 primus id aspexi teneris in uirginis annis,
 utque pater natae duxque comesque fui.
 ergo si remanent ignes tibi pectoris idem,
 sola tuum uates Lesbia uincet opus.'

OVID *Tristia* III 7 1–20

¹peraro: I inscribe